

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ז

פרשת אחרי מות

א. בכור שור .

פרק טז פסוקים יד', כו', כט':
(יז) וכל אדם לא יהיה באהל. מפני אימת השכינה שבאה בענן הקטורת כדכתיב: "כי בענן אראה על הכפורת"²¹, וגם שלא יזונו עיניהם מבית קודשי הקדשים כשהוא פותח פתח האמה טרקסין²² ליכנס.

(כו) והמשלח. והמוליך מיבעי ליה, אלא נראה לפי הפשט והמשלח איציקלי גלביאה²³, [בלע"ז] לשון "שלח", כמו "בשלח יעבורו"²⁴, וכמו "ואין משלחת במלחמה"²⁵, שהוא לשון "שלח" שאין שולחיו וכלי זיינו מועילין לו במלחמה²⁶. ורבותינו דרשו: מדכתיב "יעמד חי"²⁷ עמידתו חי ואין שילוחו לחיים²⁸, והיינו דקאמינא ש"יעמד חי" מוכיח שאין שילוחו אלא לשון "שלח", וכתיב: "ושילח את השעיר במדבר"²⁹, דמשמע דבמדבר נחח אותו גלבייר בל[ע"ז], דאי שילוח ממש הוה ליה למכתב: "המדבר".

(כט) חענו את גפשותיכם. אינו אומר "לא תאכלו", אלא "חענו", מכאן דרשו רבותינו שאדם מחענה בחמשה דברים ששייך בהם לשון עינוי, אכילה ושתייה ותשמיש המטה ונעילת סנדל ומניעת מרחץ, כדאיתא ביומא³⁰. וכל מלאכה לא תעשו. לא תעסקו רק בעינוי וחפילה שיבאו קרבנכם וכפרתכם לרצון.

מלכה

1. פני דברים שונים לומר פרשנו פאוא לפאר את פסוק יד', מה הם ומה ההבדל ביניהם?
2. אינה קשיים מוצא פרשנו פסוק כו' ומה מצנהו?
3. מהו חידוש פאוא את פסוק כט'?
4. איך הוא מביין את: "וכל מלאכה לא תעשו"?

* * *

ב. באור יש"ד.

פרק יז פסוקים ה', ר', ז':

(ז) לשעירים. לשדים, ומלת עוד תורה שכן היו ישראל עושים צמארים, ונמשך מקרא זה למעלה, לפי שאמר אשר הם זובחים על פני השדה, ותאמר מה בכך, ומה בין זבח על פני השדה לזבח בבית, לכן אמר ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים, שכן היה דרך הזבחים לשעירים: אשר הם זנים אחריהם. כל מבקש אותם ומאמין בהם, הוא זונה מתחת אלהיו, שיחשוב כי יש מי שייטיב או ירע חוץ מהשם הנכבד והנורא, וכל מי שנוטה אחר דבר רע מתאוותו, נקרא זונה אחריו, כמו אשר אתם זונים אחריהם, וכל הזונה אחר תאוותיו, זונה מאחרי אלהיו, כמו הלמטה כל זונה מנחך (תהלים ע"ג כ"ז), כאשר הזונה עם אחר צאהבתה אותו, וזונה מצעלה ועוזבת אותו: חקת עולם. לסוף מ' שנה הותר להם צר תאווה, וחקת עולם שב על ולא יזבחו עוד את זבחייהם לשעירים, על כן אמר תהיה זאת להם:)

(ח) למען אשר יביאו. לויחי כן, כדי שלא ישחטו איש איש את שורו ואת שיו בכל מקום שירצו בשדה, אבל יביאום כלם אל מקום אחד, ולא באחד המקומות שיבחרו בו הם, אלא והביאום לה', ולא שיקרבנו לשמים באחד המקומות, אלא זאת ההצאה לה' היא אל פתח אהל מועד אל הכהן, ולא שיביאום שם ליד הכהן להקדישם ואח"כ ישחטום בחוץ, אלא יזבחו זבחי שלמים לה' אותם, וזרק וכו' שיהיו קרבים זבחי שלמים כמשפט האמור בשלמים: (ו) לריח ניחח. הודיע שכשיזוון לבו לשמים, אעפ"י שזחט לאכול הבשר, הרי הוא ריח ניחוח לה', ומרבה שלום:

אחרי מות

1. מהו הקושי האפשרי בפסוק ה' שפרשנו מאתו?
2. מה הסברו למוסד: "לריו נוח" ומה המיוחד בפירושו לה?
3. בפסוק ל' מסביר פרשנו שני דברים, מה הם?
4. מהי האדרתו למוסד: "לונה"?
5. מה בא פרשנו לתקן בביאור: "חוקת צופת"?

* * *

ג. רמב"ם יד חזקה, עכו"ם, ו', ג' .

פרק יח' פסוק כו': "ומזרעך לא תתן להעביר למלך"

כיצד היו עושים? מדליק אש גדולה ולוקח מקצת זרעו ומוסרו לכומרים עובדי האש ואותן הכומרים נותנין הבן לאביו אחר שנמסר בידן להעבירו באש ברשותו, ואבי הבן הוא שמעביר בנו על האש ברשות הכומרים ומעבירו ברגליו מצד זה לצד זה בתוך השלהבת; לא שהוא שורפו למולך כדרך ששורפין בניהם ובנותיהם לעבודה זרה אחרת, אלא בהעברה בלבד היתה עבודה זו ששמו מולך.

עכו"ם ו', ג'

1. פרשנו מחיין בצבודה למה בשתי צורות שנות הקשרות לא, התוכף להסביר?
2. למה צריך את הסכמת האב?
3. מה תפקיד הכאריס בצנין לה?

* * *

ד. אור החיים.

פרק יח' פסוק כו':

האזרח והגר. רז"ל דרשו (תו"כ) אזרח זה אזרח, האזרח לרבות נשי אזרחים, גר זה הגר, הגר לרבות נשי הגרים וכו' ע"כ, טעם שהצריך הכתוב לפרט כל פרטים אלו, לבל תטעו מתבת אתם ותאמר שבא למעט איזה פרט מהפרטים הרשומים תלמוד לומר וכו'.

עוד נראה כי נתפון הכתוב להודיע שאם ישראל והגרים ישמרו כל החקים והמשפטים אין פח במעשה הגוים הגם שיתעבו מעשיהם להקיא הארץ יושביה, ודוקא קדם שנכנסו ישראל לארץ הוא שקאה הארץ הגוים על מעשה התעוב אבל אחר כניסת ישראל לארץ אין הדבר תלוי אלא בישאל והגר, ולזה פרט אותם שמעשיהם יסובבו למעט הגוים:

1. קרא שוב את הפסוק, מה כולל יכולה להיות כאן השאלה?
2. מה לומד פרשנו מן הכתוב כאן?
3. פרשנו מנסה ללמוד כאן צנין עקרונות כיחס האויב לארץ ישראל, מה הוא?
4. מה כוחם של הדברים יחד עם בני ישראל את ישאלו את מצוות התורה?
5. מתי קאה הארץ את יושביה ומתי זה שוב אינו כולל?
6. מה יכראו מציהם של ישראל?

* * *

ה. ספורנו עם פירוש הרב י. קופרמן.

פרק יח' פסוק ל':

(ל) ושמרתם את משמרתתי, לבלתי עשות מחקות התועבות.⁶⁹

שמרתם גם את המצוות שצויתני לשמירה ונגדתי שלא תכשלו בכל אלה, כמו אסורי מאכלות (פרק יא) וטמאת נדה וזבה (פרק טו) ויולדת (פרק יב) וזולתם, וזבה האפן "לא תטמאו בהם"⁷².

69. אחרי שסיימה התורה ללמד את כל הקשור בפרשת העריות, כאשר היסוד והחידוש הוא בשמירת אסור הקירבה (כי אחרת "מרעה אל רעה יצאו" עד כדי "תועבות"), בא פסוקנו לישם ולהחל יסוד זה על שאר ענינים שבקדושה ובטומאה. אלה הענינים הנלמדים בפרשות שמיני תזריע ומצורע, ושפרקנו הוא הסיום מתד גיסא, ומאידך גיסא המבוא לפרשת קדושים תהיו. רק אחרי ההתרחקות הן מן האיסור והן מן הקירבה לאיסור, יש מקום לצוות על היהודי: קדש עצמך כמותר לך! 70. "ושמרתם" כפשוטו לשמור ולקיים דבר.

71. פירוש "משמרתתי" כהרחקה סייג וגדר ('עשו משמרת למשמרתתי'). פירוש הכתוב הוא אפוא: תשמרו את הסייגים שקבעתי לכם. היות ויסוד זה באיסורי עריות נלמד כבר בפסוקים הקודמים, מפרש רבינו כי הכוונה בפסוקנו היא לשאר האיסורים שגם באלה לא יגיע לידי איסור קירבה. 72. כי אי שמירה על איסור קירבה בכל התחומים האלה, מביא לידי האיסור עצמו, ומזה לטומאת האדם ומזה לטומאת הארץ אם העבירה היא בחומרת איסור כרת. עם פירוש זה של רבינו שפסוקנו מזהיר על איסור קירבה, יש להשוות את פסקי הרמב"ם אשר מדבריו משמע שהוא מבחין בין תועבות (איסור עריות ממש) ובין "חוקות התועבות" (איסור קירבה לעריות). שהרי באיסורי ביאה אלא כתב: הבא על אחת מכל העריות האמורות בתורה במזיד חייב כרת שנאמר "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו הנפשות וגו'". ואילו בפרק כא, לא כתב: כל הבא... או שחייב ונישק דרך תאוה ונהנה מקירוב בשר, הרי זה לוקה מן התורה שנאמר לבלתי עשות מחוקות התועבות וגו'.

אלות:

1. למה יש למצוא "שמרתם את משמרתתי"?
2. מה הן "תועבות" ומה "חוקות התועבות"?
3. מה פירוש: "קדש עצמך כמותר לך"?
4. מה מביא איסור הקירבה?
5. מה בין "תועבות" לבין "חוקות התועבות"?

ו. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב ז. זלצר.

פרק יח' פסוק ל':

"ושמרתם את משמרתתי"

(ויקרא י"ח ל')

"תניא: רמז לשניות לעריות (-אסורי עריות מדרבנן) מן התורה: אמר רב כהנא: ושמרתם את משמרתתי - עשו משמרת למשמרתתי".

אחד מסוגי המצוות שנאמרו על ידי חכמים נקרא בשם "דברי סופרים". לכאורה משמעותו מצוות שחייבם מדרבנן אך אליבא דאמת חייבים על מצוות אלו מן התורה ושם "דברי סופרים" ניתן להם מפני שחכמים הם אלו שפירשו את המצוה:

מה שפרשו חכמים המצוה שבתורה זה שנקרא דברי סופרים. ואין הכוונה כלל שיהיה זה מדבריהם בלבד, כי תורה הוא לגמרי (-זו מצוה מהתורה ממש) והייב עליו כמו שמחויב על הדבר המפורש בתורה. ונקרא "דברי סופרים" בשביל (-בגלל) שפירוש המצוה (הוא) מדברי סופרים. (באר הגולה ע' י"ג)

כמו כן נקרא בשם "דברי סופרים" אותם ההלכות שהוציאו חכמים מן התורה ע"י דרשותיהם. וכיון שהלכות אלו נרמזו בתורה דינם כדברי תורה ממש אלא שנקראו "דברי סופרים" כיון שחכמים הם אלו שגילו אותם בתורה. זאת כותב המהר"ל בספר תפארת ישראל:

ודאי כל מה שהוציאו חכמים מן הכתוב על ידי דרשה שלהם נקרא הכל דברי חכמים ודעתם, אף שהוא נרמז בתורה והוא מן התורה מכל מקום הם הוציאו הפירוש מחכמתם ודעתם ולא שהם מדרבנן רק שהם דברי תורה כמו שאר דברים רק שנקראו דברי סופרים לפי שהוציאו חכמים מדעתם דברים אלו. (תפארת ישראל ע' פ"ב)

אלות:

1. מהי הכוונה ב"שמרתם את משמרתתי"?
2. איך נוצרו דברי סופרים אלה?
3. "הוציאו הפירוש מחכמתם ודעתם" האם זה הקטין את מצוות התורה אלה?
4. למה אמר כן נקראו "דברי סופרים"?